

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.011.03.2019

Dyrektor Zespołu Szkół
Krzysztof Futyma
Zespół Szkół Nr 3 im. Walentego Lipińskiego
i Mateusza Beksińskiego w Sanoku
38-500 Sanok, ul. Stróżowska 16

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/073 – Wsparcie osób z autyzmem i zespołem Aspergera w przygotowaniu do
samodzielnego funkcjonowania.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Nr 3 im. Walentego Lipińskiego i Mateusza Beksińskiego w Sanoku (w dalszej treści Zespół Szkół lub Szkoła) ¹ 38-500 Sanok, ul. Stróżowska 16
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Futyma, dyrektor Zespołu Szkół Nr 3 im. Walentego Lipińskiego i Mateusza Beksińskiego w Sanoku, od dnia 29 lipca 2013 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	• Tworzenie warunków do uzyskania wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy przez osoby z autyzmem i zespołem Aspergera, • działania podejmowane w celu zapobiegania wykluczenia osób z autyzmem i zespołem Aspergera.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do dnia zakończenia kontroli z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały one związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Kazimierz Ramocki, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/91/2019 z dnia 28 maja 2019 r. Jacek Wolan, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/127/2019 z dnia 19 sierpnia 2019 r. (akta kontroli str. 1-2, 3-4; 350-351)

¹ W skład Zespołu Szkół wchodziły: Szkoła Branżowa nr 3 w Sanoku i Technikum nr 3 w Sanoku. Zgodnie z programem kontroli, kontrolą objęto wyłącznie Technikum nr 3.

² Dz. U. z 2019 r., poz. 489

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia podejmowane przez Szkołę działania w celu wspierania uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w przygotowaniu do samodzielnego funkcjonowania poprzez udzielenie wsparcia w uzyskaniu wykształcenia przygotowania zawodowego.
Uzasadnienie oceny ogólnej	W latach szkolnych 2016/2017, 2017/2018 i 2018/2019 do Zespołu Szkół przyjęto 10 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm lub zespół Aspergera. W Zespole Szkół stworzono odpowiednie warunki organizacyjne i techniczne – w tym kadrowe – do uzyskania przez tych uczniów wykształcenia i przygotowania zawodowego w zawodzie technik – informatyk. Dla każdego z 10 uczniów odpowiednie zespoły nauczycieli opracowały w trybie przewidzianym przez art. 127 ustawy <i>Prawo oświatowe</i>, indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET). IPET-y opracowano na podstawie i zgodnie z założeniami przyjętymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Sanoku. IPET uczniów z niepełnosprawnością i dokonywana ewaluacja zaplanowanego w nim wsparcia, z lat szkolnych 2016/17 i 2017/18 zawierały powtarzające się treści i schematy, były w niewielkim stopniu zindywidualizowane. Ponadto w 2016/2017 oceny te nie były dokonywane z zachowaniem zespołowości. Od roku szkolnego 2018/2019 dokumenty te były już w pełni prawidłowe. Szkoła w pełni realizowała zakresy wsparcia rekomendowane dla poszczególnych uczniów w IPET, w tym poprzez organizowanie i prowadzenie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wspieranie przez nauczycieli wspomagających, czy organizowanie dodatkowych lekcji dla uczniów. Szkoła zapewniła uczniom możliwość odbycia profesjonalnych zajęć praktycznych oraz praktyk zawodowych w podmiotach zewnętrznych. Organizując praktyki zawodowe uwzględniono potrzeby i możliwości wynikające z niepełnosprawności uczniów. Powyższą pozytywną ocenę w niewielkim stopniu zmieniają ustalenia kontroli, z których wynika, że uczniowie z niepełnosprawnością uczęszczali do klas, w których liczba uczniów wynosiła od 33 do 35 osób. Wewnętrzne regulacje Szkoły przewidywały, że przy ogólnym przyjętym standardzie - 30 uczniów, liczebności klas nie powinna przekraczać 32 osoby.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W tym przypadku zastosowano formę opisową.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Tworzenie warunków do uzyskania wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy przez osoby z autyzmem i zespołem Aspergera.

1.1 Zapewnienie uczniom z autyzmem i zespołem Aspergera dostępności kształcenia oraz przygotowania zawodowego.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2016/2017, 2017/2018 i 2018/2019 do Zespołu Szkół uczęszczali uczniowie, u których stwierdzono niepełnosprawność w postaci różnych form autyzmu (sześciu uczniów) i zespołu Aspergera (czterech uczniów), w dalszej treści zwanych uczniami z niepełnosprawnością (lub z ASD). W roku szkolnym 2016/17 do Szkoły uczęszczało pięciu uczniów z niepełnosprawnością⁵, w roku 2017/18 – ośmiu, w roku 2018/2019 – 10 uczniów. Ośmiu uczniów uczyło się w Szkole, dwóch było objętych nauczaniem indywidualnym w domu

(akta kontroli: 5 – 8 i 265 - 275)

Zespół Szkół był szkołą ogólnodostępną, przeprowadzającą rekrutację uczniów do klas pierwszych w oparciu o zasadę powszechnej dostępności. W Szkole nie prowadzono klas integracyjnych.

Wewnętrzne regulacje Szkoły przygotowane dla potrzeb rekrutacji⁶ nie przewidywały preferencji w przyjmowaniu uczniów z niepełnosprawnością – innych/szerszych niż podane w art. 134 ustawy *Prawo oświatowe*.

Ustalono również, że cytowane powyżej regulacje nie zawierały żadnych zapisów mogących dyskryminować uczniów z niepełnosprawnością, w tym na etapie rekrutacji/naboru do Szkoły.

Zarówno rozdział Statutu Zespołu Szkół (dalej – Statut) dotyczący zasad rekrutacji oraz przygotowywane na każdy rok szkolny Zasady Rekrutacji do Zespołu Szkół, oparte były na regulacjach zawartych w cyt. powyżej przepisie *Prawo oświatowe*.

O kolejności przyjęcia kandydatów decydowała liczba zgromadzonych punktów rekrutacyjnych, przyznawanych na podstawie kryteriów ustalonych w Statucie. W przypadku równej liczby punktów uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym zgodnie postanowieniami Statutu, *pierwszeństwo mają*:

- kandydaci o ukierunkowanych i udokumentowanych zdolnościach, którym ustalono indywidualny program lub tok nauki,
- kandydaci z problemami zdrowotnymi ograniczającymi możliwość wyboru kierunku kształcenia ze względu na stan zdrowia, potwierdzonymi opinią publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej.

(akta kontroli str. 9 – 60)

Ustalono, że corocznie rekrutację do Szkoły przeprowadzano w ramach scentralizowanego, elektronicznego naboru realizowanego przez Starostwo Powiatowe w Sanoku. W systemie komputerowym – stanowiącym narzędzie do przeprowadzenia rekrutacji – uwzględniono preferencje należne kandydatom niepełnosprawnym stosownie do regulacji zawartych w art. 131 ust. 2 *Prawa oświatowego*.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Jeden z nich nie przeszedł do klasy drugiej i rozpoczynał ponownie naukę w klasie pierwszej w roku 2017/18

⁶ Statut i regulaminy rekrutacji.

Warunkiem wzięcia udziału w ww. rekrutacji było złożenie w Szkole ujednoliconego formularza – wniosku o przyjęcie kandydata do szkoły. Dane o kandydatach wymagane przez system pozwalały na dokonanie rekrutacji w trybie przewidzianym przez cyt. art.134 *Prawa oświatowego*. Kandydaci z niepełnosprawnością mogli podawać⁷ dane/informację, o które z mocy ust. 3 i ust. 4 cyt. przepisu, stawiały ich w pozycji uprzywilejowanej podczas rekrutacji.

Stwierdzono, że z 10 uczniów uczęszczających do Szkoły, na etapie rekrutacji, w siedmiu wnioskach o przyjęcie, zadeklarowano niepełnosprawność⁸. Na etapie rekrutacji do Szkoły, do żadnego z 10 wniosków nie dołączono orzeczenia stanowiącego o potrzebie kształcenia specjalnego.

Przed przystąpieniem do rekrutacji oraz przed sporządzeniem list osób przyjętych i osób nieprzyjętych, nie wymagano od kandydatów przedłożenia zaświadczenia lekarskiego zawierającego orzeczenie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia praktycznej nauki zawodu. Przedłożenie przedmiotowych zaświadczeń – zgodnie z kolejnymi (na dany rok szkolny) zarządzeniami Podkarpackiego Kuratora Oświaty w sprawie prowadzenia rekrutacji do szkół publicznych na terenie województwa podkarpackiego – było wymagane dopiero po terminie, w którym wywieszono do publicznej wiadomości listy kandydatów przyjętych listy nieprzyjętych.

Każdy z 10 uczniów z niepełnosprawnością dostarczył zaświadczenie lekarza medycyny pracy o braku przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia nauki zawodu w wybranym profilu. W zawodzie informatyka – dziewięciu uczniów i mechatronika – jeden uczeń. Ustalono również, że w przypadku jednego z uczniów, który w trakcie roku szkolnego zmienił profil kształcenia (z mechatroniki na obrabiarki sterowane numerycznie), zostało wydane nowe zaświadczenie pozwalające uczniowi na kontynuację nauki w nowej specjalności.

W wyjaśnieniach Dyrektora Zespołu Szkół – Pana Krzysztofa Futymy podano, że tylko w niektórych przypadkach wiadano, iż do Szkoły kandydują osoby z niepełnosprawnością. Wiedza w tej sprawie pochodziła wyłącznie od kandydata lub opiekuna.

(akta kontroli: str.5- 8, 61-72)

Komputerowy system rekrutacji uczniów do pierwszych klas szkół ponadgimnazjalnych w Sanoku determinował sposób ujawniania informacji o kandydatach przyjętych i kandydatach nieprzyjętych do szkół (listy imienne wyłącznie z ilością uzyskanych punktów). System nie ujawniał informacji o stanie zdrowia kandydatów (o niepełnosprawności).

Szkoła przechowywała/archiwizowała dokumentację rekrutacyjną (wniosku o przyjęcie z załącznikami) wyłącznie kandydatów, którzy zostali przyjęci do klasy pierwszej i mieli status ucznia. W związku z powyższym nie dysponowano dokumentacją pozwalającą na ustalenie, czy w okresie objętym kontrolą zdarzały się przypadki nieprzyjęcia do Szkoły uczniów/kandydatów z niepełnosprawnością.

W wyjaśnieniach Dyrektor Zespołu Szkół podał, że w badanym okresie nie są mu znane przypadki nieprzyjęcia do Szkoły osób z niepełnosprawnością.

Każdy z 10 uczniów z niepełnosprawnością przedłożył dyrekcji Zespołu Szkół orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Sanoku (dalej – Poradnia) w trybie art. 127 ust. 10 *Prawa oświatowego* lub wcześniej w trybie art. 71b ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁹. Każde z tych orzeczeń było wydane na czas – *nauki w szkole ponadgimnazjalnej*. Ustalono również, że rodzice/opiekunowie uczniów

⁷ Nie były to dane obowiązkowe.

⁸ Brak jakichkolwiek danych o rodzaju niepełnosprawności (żadnego autyzmu, czy zespołu Aspergera).

⁹ Dz. U z 2018 r. poz. 1457, ze zm.

z niepełnosprawnością dostarczali przedmiotowe orzeczenia: w dniu 1 września – cztery przypadki, od dnia 6 do dnia 26 września- trzy przypadki i w październiku – trzy przypadki. Powyższe powodowało, że na etapie przygotowania organizacji nauczania w nowym roku szkolnym, dyrekcji Szkoły nie było wiadome, że do klas pierwszych będą uczęszczali uczniowie z niepełnosprawnością, a w sześciu przypadkach wiedza, że uczniowie już uczęszczający do Szkoły byli dotknięci autyzmem lub zespołem Aspergera została ujawniona dopiero po rozpoczęciu nauki, w pierwszych miesiącach trwania roku szkolnego.

Wszyscy uczniowie z niepełnosprawnością uczęszczali do klas ogólnodostępnych. Liczebność klasy była ustalana na etapie wspomnianego powyżej przygotowania organizacji nauczania na nowy rok szkolny.

Dwóch uczniów posiadało orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania wydane również w trybie art. 127 ust. 10 *Prawa oświatowego*. Orzeczenia sporządzone przez cyt. powyżej Poradnię, były wydawane na czas oznaczony - jednego roku szkolnego.

(akta kontroli: str. 5 – 8, 73 – 76, 265 - 275)

Ustalono, analizując zapisy zawarte w przywołanych powyżej orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, że zalecenia Poradni nie zawierały uwag, sugestii, akceptacji lub braku akceptacji, co do profilu kształcenia (zawodu) wybranego przez ucznia. We wszystkich orzeczeniach zlecano – *kształcenie specjalne w szkole ogólnodostępnej lub w oddziale integracyjnym*.

Dyrektor Szkoły podał w wyjaśnieniach, że Szkoła nie ma wpływu na treść orzeczeń wydawanych przez cyt. Poradnię. Badania w Poradni odbywają się wyłącznie na wniosek rodziców (opiekunów lub pełnoletniego ucznia). Szkoła może jedynie sugerować potrzebę przeprowadzenia badań. Szkoła zwraca się do rodziców o uaktualnienie orzeczeń lub w przypadkach zauważenia *wyraźnych deficytów w zachowaniu lub nauce dziecka o zdiagnozowanie dziecka*. Dyrektor Szkoły potwierdził, że rodzice przedkładają orzeczenia dopiero w pierwszych dniach rozpoczęcia nauki przez uczniów z niepełnosprawnością. W jednym przypadku – w okresie objętym kontrolą – rodzice nie poinformowali Szkoły, że uczeń ma zespół Aspergera. Rodzice po interwencji/sugestii Szkoły o potrzebie zdiagnozowania ucznia w Poradni, dostarczyli już w trakcie trwania roku szkolnego aktualne orzeczenie.

(akta kontroli: str. 73 – 76, 77 - 108)

Stwierdzono, że wszyscy uczniowie z niepełnosprawnością, przed przyjęciem do Zespołu Szkół - w trakcie nauczania w gimnazjach - korzystali z kształcenia specjalnego, a trzech z nich korzystało z nauczania indywidualnego. Trzech uczniów było zwolnionych z egzaminu gimnazjalnego, a pozostali na egzaminie uzyskiwali punkty w przedziale od 43,2 do 91,8, a średnią ocen w świadectwie gimnazjalnym od 3,11 do 4,29.

(akta kontroli str. 265 - 275)

Dziwiesięciu uczniów z niepełnosprawnością kształciło się w Szkole, w zawodzie – technik informatyk. Tylko w jednym orzeczeniu podano w rubryce *nazwa zawodu* – *Technik informatyk*. Orzeczenie to wydano w dniu 9 września 2016 r., tj. w okresie, w którym uczeń uczęszczał już do klasy informatycznej. Podobnie, orzeczenie z dnia 21 września 2018 r., gdzie zaznaczono zawód – *technik mechatronik*, zostało wydane dla ucznia uczęszczającego już do klasy o tej specjalności. W pozostałych przypadkach orzeczenia nie zawierały wskazania, co do kierunku kształcenia uczniów, a zapisy dotyczące *nazwy i adresu szkoły* odnosiły się do szkół/gimnazjów, które właśnie uczniowie niepełnosprawni kończyli.

(akta kontroli str. 77 - 108)

1.2 Warunki organizacyjne i techniczne do realizacji kształcenia specjalnego uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera.

Według Statutu:

- dla uczniów, którzy z przyczyn rozwojowych wymagają pomocy o charakterze terapeutycznym, organizuje się zajęcia:
 - wyrównawcze,
 - rewalidacji indywidualnej,
 - socjoterapii,
- Szkoła organizuje:
 - wszechstronną indywidualną pomoc uczniom mającym trudności adaptacyjne, z zaburzeniami rozwojowymi, przewlekle chorym (...). Obowiązki w tym zakresie spełniają wychowawcy klas, nauczyciele, pedagog szkolny, dyrektor we współdziałaniu z rodzicami i specjalistycznymi placówkami,
 - nauczanie indywidualne dla uczniów, których stan zdrowia uniemożliwia lub ogranicza uczęszczanie do szkoły (...).
- w Szkole jest zatrudniony pedagog,
- w Szkole jest zatrudniona higienistka szkolna, która prowadzi gabinet profilaktyki zdrowotnej,
- w Szkole działają zespoły do udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych. O formach, czasie, sposobach i wymiarze godzin poszczególnych form pomocy udzielanej w danym roku szkolnym, dyrektor informuje na piśmie rodziców, niezwłocznie po zatwierdzeniu arkusza organizacyjnego.

(akta kontroli str. 9 - 56)

W Szkole opracowano – zatwierdzaną przez Dyrektora Szkoły - *Procedurę organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Zespole Szkół Nr 3 w Sanoku im. Walentego Lipińskiego i Mateusza Beksińskiego*¹⁰ (zwana dalej Procedurą).

Procedura ustalała m. in.:

- zasady organizacji pomocy, w tym:
 - w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie (...) planowanie i koordynowanie udzielania pomocy (...) jest zadaniem Zespołu,
 - Zespół tworzą wszyscy nauczyciele, uczący danego ucznia i specjaliści,
 - dla ucznia posiadającego orzeczenie (...) opracowuje się Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny,
- formy pomocy (podano dziewięć rodzajów),
- zadania nauczycieli i wychowawców (siedem rodzajów),
- zasady planowania i koordynowania działań (osiem punktów),
- zasady, formę, zakres działań i autorów opracowujących IPET-y.

(akta kontroli, str. 109 - 112)

Zgodnie ze Statutem liczba uczniów w oddziałach Szkoły powinna wynosić 30, a w uzasadnionych przypadkach – nie więcej niż 32. Uczniowie z niepełnosprawnością uczęszczali do klas ogólnodostępnych. Stwierdzono, że faktyczna liczebność klas, do których uczęszczali uczniowie wynosiła od 30 do 35 osób. Klasy o liczebności – 33 uczniów i powyżej stwierdzono w 16 przypadkach, na

¹⁰ Ostatnia obowiązująca wersja z dnia 12 września 2017, poprzednia wersja – brak daty zatwierdzenia.

23 wszystkich klas, do których uczęszczali uczniowie z niepełnosprawnością w okresie objętym kontrolą.

Dyrektor Szkoły przekazał w wyjaśnieniach, że na określonym poziomie kształcenia, wykształcenie w zawodzie technik informatyk odbywa się w trzech klasach. *Nigdy nie narzucamy wybranej klasy.* Wybór klasy przez uczniów (również tych z niepełnosprawnością) dokonuje się głównie przez samych uczniów i ich opiekunów. W przypadku braku preferencji przez ww. Szkoła proponuje klasy mieszane (koedukacyjne) oraz sugeruje uwzględnianie uwarunkowań towarzyskich (np. dojazdy z tej samej miejscowości), czy koleżeńskich.

Lekcje odbywały się w 23 salach lekcyjnych i 7 pracowniach (komputerowych).

Ustalono w toku oględzin, że w pracowniach i klasach lekcyjnych nie wyznaczono stanowisk do nauki, przeznaczonych wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że uczniowie z niepełnosprawnością *mają dużą swobodę i przywileje w wyborze miejsc do nauki, w tym w pracowniach, gdzie odbywają się zajęcia praktyczne.* Wszystkie notatki mogą wykonywać na komputerze, materiały do nauki i zadania przesyłane są drogą mailową. *Uczniowie, jeśli potrzebują mogą korzystać z telefonów (robienie zdjęć tablicy), słuchawek.*

Stwierdzono w oględzinach, że pomieszczenia do nauki – sale lekcyjne, pracownie komputerowe oraz pokój pedagoga szkolnego - były prawidłowo/wyraźnie oznaczone.

Rozkłady zajęć (lekcji) w wersji elektronicznej – dostępne poprzez indywidualne uczniowskie dzienniki elektroniczne – w miarę potrzeb były zmieniane i podawane uczniom na bieżąco. Rozkłady zajęć były również wywieszone w ogólnodostępnym miejscu na korytarzach Szkoły.

Zajęcia rewalidacyjne dla uczniów z niepełnosprawnością, były organizowane oddzielnie dla każdego ucznia, z uwzględnieniem tygodniowego rozkładu zajęć i indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia¹¹. Zajęcia prowadzono w gabinecie pedagoga szkolnego i w oddzielnym – wyznaczonym do tego celu gabinecie.

Uczniowie z niepełnosprawnością mieli możliwość – w miarę potrzeb - izolowania się i ewentualnego wyciszenia. Plac przy Szkole był porośnięty starodrzewem i trawnikiem, co umożliwiało wypoczynek poza budynkiem szkoły.

(akta kontroli str. 113 – 120, 276 - 278)

Wszyscy nauczyciele prowadzący zajęcia dydaktyczne w Szkole poza wykształceniem kierunkowym (studia magisterskie) mieli przygotowanie pedagogiczne. W związku z powyższym byli uprawnieni na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. *w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli*¹² i obowiązującego od dnia 1 września 2017 r. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. *w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli*¹³ - do prowadzenia zajęć z uczniami z niepełnosprawnością, w tym z dwójką uczniów, posiadających orzeczenie o kształceniu indywidualnym.

Zajęcia wspomagające proces kształcenia specjalnego uczniów, w tym zajęcia rewalidacyjne prowadziła nauczyciel-pedagog z przygotowaniem specjalistycznym (m. in. 3-semestralne studia podyplomowe: wspomaganie rozwoju dziecka autystycznego i zespołem Aspergera) i nauczyciele z przygotowaniem

¹¹ Przykładowo – w przypadkach, gdy uczeń był zwolniony z określonego przedmiotu (np. drugiego języka obcego), w tym czasie uczestniczył w zajęciach rewalidacyjnych.

¹² Dz. U. z 2015 r. 1264,

¹³ Dz. U. poz.1575

pedagogicznym oraz specjalistycznymi studiami podyplomowymi - takimi jak przywołane powyżej¹⁴.

W latach objętych programem kontroli nauczyciele Szkoły w następujący sposób wspomagali procesy kształcenia specjalnego uczniów:

- w roku szkolnym 2016/17 – pięciu uczniów z niepełnosprawnością,
 - nauczyciel-pedagog wykonujący również zadania, jako specjalista ds. rewalidacji – jeden pełny etat,
 - nauczyciel, specjalista ds. rewalidacji – 0,22 etatu, razem w tygodniu – 28 godzin,
- w roku szkolnym 2016/18 – ośmiu uczniów z niepełnosprawnością,
 - nauczyciel-pedagog wykonujący również zadania, jako: nauczyciel wspomagający i specjalista ds. rewalidacji – jeden pełny etat,
 - nauczyciel wspomagający i jednocześnie specjalista ds. rewalidacji – 0,77 etatu, razem w tygodniu – 34 godzin,
- w roku szkolnym 2016/17 – 10 uczniów z niepełnosprawnością,
 - nauczyciel-pedagog wykonujący również zadania, jako: nauczyciel wspomagający i specjalista ds. rewalidacji – jeden pełny etat,
 - nauczyciel wspomagający i jednocześnie specjalista ds. rewalidacji – 1,07 etatu, razem w tygodniu – 46 godzin.

(akta kontroli str. 265 – 275, 315 – 327, 329 - 332)

Ustalono, że czterej uczniowie z niepełnosprawnością, których przypadki były szczegółowo analizowane w ramach niniejszej kontroli odbywali zajęcia rewalidacyjne w wymiarze dwóch godz. tygodniowo oraz po jednej godz. w ramach wspierania przez nauczyciela wspomagającego. Jeden z uczniów uczestniczył w zajęciach wyrównawczych z matematyki.

W orzeczeniach o niepełnosprawności dla tych czterech uczniów nie stwierdzono potrzeby wspomagania procesu ich kształcenia przez innych specjalistów np. logopedę, oligofrenopedagoga, tyflop pedagoga, surdopedagoga.

(akta kontroli str. 77 – 108, 265 - 275)

Szkoła zawierała corocznie *umowę o praktykę zawodową* z Regionalnym Centrum Rozwoju Edukacji. Przedmiotem umowy było przyjęcie uczniów Szkoły – w tym przypadku zdobywających zawód technik informatyk – w celu odbycia praktyki zawodowej. Przykładowo, w praktyce zawodowej realizowanej zgodnie z cyt. umową od dnia 25 lutego do dnia 22 marca 2019 r. uczestniczyło czterech uczniów, w tym dwaj - uczniowie z niepełnosprawnością.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że praktyka zawodowa – cztery tygodnie w klasie czwartej odbywa się w warunkach rzeczywistej firmy. *Na prośbę rodziców zorganizowaliśmy je w Regionalnym Centrum Rozwoju Edukacji, ze względu na to, że zatrudnieni są tam pracownicy będący nauczycielami.*

Szkoła zawierała również umowy w sprawie praktyk z innymi podmiotami z branży informatycznej funkcjonujących na terenie Sanoka.

(akta kontroli str. 73 – 76, 121 - 124)

W dniu 1 grudnia 2015 r. Zespół Szkół zawarł umowę z Samodzielnym Publicznym Miejskim Zespołem Państwowej Opieki Zdrowotnej w Sanoku na świadczenie opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą objętymi obowiązkiem szkolnym (...), na

¹⁴ W roku szkolnym 2016/17 nauczyciel na podstawie umowy na czas określony – 0,22 etatu i w latach szkolnych 2017/18 i 2018/19 inny nauczyciel na tych samych zasadach w wymiarze etatu odpowiednio: 0,77 i 1,07.

zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą¹⁵

Na terenie Szkoły funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w którym profilaktyczną opiekę nad uczniami sprawowała pielęgniarka szkolna. Gabinet był czynny codziennie (z wyjątkiem czwartej środy każdego miesiąca) od godz. 7,30 do godz. 15,05.

(akta kontroli str. 113 – 120, 125 - 128)

1.3 Zapewnienie dla uczniów z niepełnosprawnością dostosowania warunków kształcenia do ich możliwości i potrzeb oraz zaplanowanie odpowiedniego wsparcia.

Zgodnie z przepisem art. 127 ust. 3 *Prawa oświatowego*, wcześniej art. 71b ust. 1b ustawy o systemie oświaty Szkoła zobowiązana była do sporządzenia Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego dla każdego ucznia z niepełnosprawnością (dalej – IPET lub program). Przedmiotowe dokumenty powinny spełniać warunki podane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym¹⁶ (dalej - rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r.)

Podano powyżej w pkt. 1.2 wystąpienia pokontrolnego, że w Szkole funkcjonowała *Procedura organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej* (...). W Procedurze uregulowano m. in. zasady, formę, zakres oddziaływania i autorów opracowujących IPET dla uczniów z niepełnosprawnością.

Uczniowie z niepełnosprawnością, których proces edukacyjny w Szkole był poddany szczegółowej analizie rozpoczynali naukę w roku szkolnym 2016/17 – trzy osoby¹⁷ i w roku 2017/18 – jedna osoba.

Na podstawie analizy indywidualnej dokumentacji, prowadzonej w Szkole, dla uczniów ustalono, m. in., że:

- dla każdego z ww. czterech uczniów opracowano IPET, odpowiednio w dniach 30 września 2016 r. – w trzech przypadkach i jeden w dniu 13 września 2017 r.,
- w IPET-ach znajdowała się diagnoza – charakterystyka psychologiczno-pedagogiczna ucznia, rozpoznanie wynikające z orzeczenia sporządzonego przez Poradnię,
- w IPET-ach powoływano się na cyt. powyżej orzeczenia, które były wydawane na cały okres edukacji ponadgimnazjalnej. W podtytułach IPET-ów sporządzonych w 2016 r. – zapisano: *na IV etap edukacyjny (szkoła ponadgimnazjalna)*,
- w każdym z cyt. powyżej dokumentów podawano (zalecane w orzeczeniach): formy, sposoby i okres udzielania pomocy uczniowi. Dla każdego z czterech uczniów przewidziano zajęcia rewalidacyjne w wymiarze dwóch godz. tygodniowo oraz po jednej godz. w ramach wspierania przez nauczyciela wspomagającego. Dla jednego z uczniów zarekomendowano jedną godzinę zajęć wyrównawczych z matematyki,
- odniesiono się – do zalecanej zgodnie z orzeczeniem – częstotliwości, tematyki i metod prowadzenia zajęć rewalidacyjnych,
- odniesiono się również do potrzeby innych działań (poza wymienionymi powyżej) w procesie edukacyjnym uczniów, w tym do współdziałania z specjalistycznymi poradniami. We wszystkich tych przypadkach zaznaczono – *w miarę potrzeb*,

¹⁵ Dz. U. z 2009 r. Nr 139, poz. 1133

¹⁶ Dz. U. poz. 1113, ze zm.

¹⁷ Jeden z tych uczniów nie ukończył klasy pierwszej i ponownie rozpoczynał naukę w klasie pierwszej w roku 2017/18

W IPET-ach, uwzględniono konieczność współdziałania z rodzicami i wspierania rodziców uczniów oraz konieczność ewaluacji programów po zakończeniu każdego semestru nauczania, tj. oceny realizacji programów i sformułowaniu wniosków dla dalszej pracy z dziećmi.

Stwierdzono, że udokumentowane formy współpracy z rodzicami oraz z Poradnią to: podpisy rodziców pod IPET-em i pod sprawozdaniami z ewaluacji, zgody/lub brak zgody rodziców na prowadzenie dodatkowych zajęć z dziećmi (w tym rewalidacyjnych).

Stwierdzono przypadki pism skierowanych do rodziców uczniów z niepełnosprawnością zapraszających na spotkania Zespołu w związku z omawianiem przez Zespół semestralnej ewaluacji IPET. Jednocześnie ustalono, że zawiadomienia tego typu oraz inna korespondencja z rodzicami (w tym aktualne informacje o postępach uczniów) były kierowane do rodziców (głównie przez wychowawców klasowych) drogą elektroniczną¹⁸.

(akta kontroli str. 129 – 259, 260 - 264)

1.4 Realizacja wsparcia rekomendowanego w IPET.

Ustalono, że dla czterech uczniów z niepełnosprawnością, o których mowa powyżej, w indywidualnych programach rekomendowano wsparcie procesu dydaktyczno-wychowawczego poprzez udział w zajęciach rewalidacyjnych – po dwie godz. w tygodniu, jedną godz. lekcyjną wsparcia przez nauczyciela z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i dla jednego z uczniów jedną godzinę dodatkową matematyki w roku szkolnym 2018/19.

W wyniku analizy arkuszy organizacyjnych i dzienników nauczycieli prowadzących zajęcia rewalidacyjne, ustalono, że:

- w roku szkolnym 2016/17 – zajęcia rewalidacyjne dla dwóch uczniów, w praktyce zostały zrealizowane zgodnie z planem, tj. 1) plan 64 godz. – realizacja 62 godz., 2) 58 godz. i realizacja 54. Zajęcia dla jednego z uczniów nie zostały zaplanowane i nie były realizowane, ponieważ rodzice ucznia nie wyrazili zgody na te zajęcia,
- w roku szkolnym 2017/18 – zajęcia rewalidacyjne dla czterech uczniów, w tym dla dwóch realizacja w praktyce zgodna z planem, tj. 1) plan 70 godz. – realizacja 68 godz., 2) 70 godz. i realizacja 66. W przypadkach pozostałych dwóch uczniów wykonanie zaplanowanych zajęć rewalidacyjnych przedstawiało się następująco: 3) plan – 65 godz., wykonanie 25 godz. 4) plan 60 godz., wykonanie 40 godz.,
- w roku szkolnym 2018/19 – zajęcia rewalidacyjne dla czterech uczniów, w tym dla trzech uczniów poziom wykonania zbliżony do planu, tj. 1) plan 58 godz. – realizacja 54 godz., 2) 64 godz. i realizacja 64, 3) plan – 69 godz., wykonanie 65 godz. W przypadku czwartego ucznia zaplanowano 51 godz. zajęć i wykonano zero.

Pedagog szkolny – Pani [...] ¹⁹ wyjaśniła, że termin i czas zajęć rewalidacyjnych były dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów. Terminy zajęć ulegały zmianom wraz ze zmianami w planie lekcji. Uczniowie, którzy nie uczęszczali na lekcję religii lub byli zwolnieni z nauki drugiego języka w tym czasie mieli zorganizowane zajęcia rewalidacyjne. W miarę zaistniałej potrzeby lub na prośbę rodziców, terminy i godziny zajęć mogły ulegać zmianom.

Podaje również, że zaplanowane zajęcia nie zostały zrealizowane w całości z uwagi na: dni wolne od zajęć (święta, egzaminy), nieobecności uczniów, nieobecności

¹⁸ Specyfika kształcenia – korespondencja wyłącznie drogą elektroniczną.

¹⁹ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1429 ze zm.) NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska, ze względu na prywatność osoby fizycznej.

nauczyciela. W przypadku jednego z uczniów (gdzie wykonanie zajęć w roku szkolnym 2018/19 wynosiło zero, a w poprzednim roku 25 godz. na zaplanowane 65) przyczyną absencji była odmowa uczestniczenia w zajęciach – po uzyskaniu przez ucznia dorosłości.

Przeprowadzono analizę łącznie 10 dzienników indywidualnych zajęć rewalidacyjno-wychowawczych prowadzonych we wszystkich latach szkolnych objętych programem kontroli stwierdzając, że zajęcia rewalidacyjne odbywały się w zaplanowanym czasie. Dzienniki były wypełniane treścią: data - godzina, kierunek usprawnienia, informacje o przebiegu zajęć, uwagi – podpis prowadzącego. W dziennikach prezentowano indywidualny plan pracy, informacje o uczniu, odnotowywano spotkania z osobami współdziałającymi (w tych przypadkach byli to wyłącznie rodzice dzieci). Dzienniki kończyła – ocena funkcjonowania ucznia w roku szkolnym (...), z wnioskami dla dalszej pracy - sporządzona przez nauczyciela prowadzącego zajęcia rewalidacyjne. Przywołana powyżej ocena była dołączana do dokumentacji tworzącej IPET.

(akta kontroli str. 265 - 275, 279 - 305, 315 - 327)

Wnioskowane w IPET dodatkowe lekcje matematyki dla jednego z uczniów, w roku szkolnym 2018/19 zostały zrealizowane w wymiarze jednej godz. tygodniowo.

(akta kontroli str. 306 - 308)

Wszyscy czterej uczniowie mieli zapisaną w IPET-ach pomoc nauczyciela wspomagającego w wymiarze jednej godziny tygodniowo. Ustalono, że w latach objętych kontrolą wsparcie nauczyciela specjalisty było realizowane zgodnie z założeniami programu, poza dwoma przypadkami, gdzie w roku szkolnym 2016/17 rodzice uczniów nie wyrazili zgody na udział dzieci w tego typu zajęciach wspierających.

Pedagog szkolny wyjaśniła, że wspomaganie w Szkole polega na udzielaniu uczniom wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w Szkole, w środowisku rówieśniczym, w organizowaniu przerw międzylekcyjnych, pomocy w przygotowaniu się do zajęć. Nauczyciel wspomagający pomaga nauczycielom przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych w pracy z uczniami z niepełnosprawnością (dostosowanie form i metod pracy, dostosowanie sprawdzianów).

Uczniowie z ASD chodzący do Szkoły nie wymagają obecności nauczyciela wspomagającego na lekcjach. Jego rola polega na ułatwianiu uczniom codziennego życia w szkole, np. znalezienie klasy, odczytanie zmian w planie lekcji, pomoc w uzupełnianiu notatek, odrabianiu lekcji, w kontaktach z nauczycielami, nadrobianiem braków w nauce, szukaniu pomocy w przypadku niezrozumienia omawianych partii materiału.

Dokumentacja pedagoga szkolnego – dziennik, zawierał jednocześnie dokumentację prowadzonych działań wspomagających. Drugi z nauczycieli prowadzący tego typu zajęcia – odnotowywał je w formie notatek.

Zajęcia rewalidacyjne i wspomaganie uczniów z niepełnosprawnością były prowadzone przez nauczycieli z wymaganymi kwalifikacjami.

Wychowawcy klas koordynujący prawidłowe wykonanie założeń IPET, współpracowali z rodzicami uczniów, zapraszali rodziców na spotkania poświęcone sprawom związanym z procesem edukacyjno-wychowawczym ich dzieci. Nie stwierdzono natomiast współpracy w formie wspólnych warsztatów, czy udziału w otwartych lekcjach.

Pedagog szkolny podała w wyjaśnieniach, że *uczniowie w szkole ponadgimnazjalnej mają dużo lekcji 37 – 38 godzin tygodniowo, do tego dwie godziny rewalidacji w tygodniu. Obciążenie obowiązkowymi zajęciami lekcyjnymi jest na tyle duże, że dokładanie uczniom dodatkowych zajęć wyrównawczych jest trudne do zrealizowania.*

1.5 Ewaluacja indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych.

Procedura organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Zespole Szkół (...), o której mowa w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia stanowiła, że: dwa razy w roku szkolnym dokonuje się oceny poziomu funkcjonowania ucznia i efektywności udzielanej pomocy. Przedmiotowej oceny powinien dokonywać Zespół.

W Procedurze nie określono żadnych zasad, czy procedur dotyczących prowadzenia i prezentowania ewaluacji IPET.

Ustalono, że dla każdego z czterech uczniów, których szczegółowa dokumentacja edukacyjno-wychowawcza, stanowiła próbę badawczą w niniejszej kontroli dokonywano oceny/ewaluacji funkcjonowania indywidualnych programów, dwa razy w ciągu trwania roku szkolnego.

Treść i forma przedmiotowych dokumentów w latach objętych programem niniejszej kontroli ulegała zmianom, stwierdzono, bowiem że:

- w roku szkolnym 2016/17 – była to notatka sporządzona przez wychowawcę ucznia, przedłożona do informacji (data, podpis) rodzicowi ucznia. Prezentowano stan psychofizyczny ucznia, podano wnioski na przyszły rok – ogólne, np.: doskonalenie sprawności grafomotorycznej, ćwiczenia orientacji czasowo-przestrzennej, rozwijanie umiejętności czytania, pisanie, matematycznego myślenia²⁰. Ocena nie była dokonywana zespołowo,
- w roku szkolnym 2017/18 opracowano i realizowano schemat - arkusz wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia. Zdefiniowano łącznie 11 obszarów funkcjonowania, do których przypisano mocne i słabe strony dziecka oraz potrzeby wynikające z diagnozy dziecka w danym obszarze. Stwierdzono, że przedmiotowe arkusze były wypełniane treścią po każdym semestrze. Arkusze były prezentowane rodzicom uczniów (podpisy, daty). Do arkuszy dołączano listę zatytułowaną: Podpisy członków Zespołu. Stwierdzono, że ustalenia i oceny zawarte w przedmiotowych arkuszach były formułowane w sposób ogólny, z tendencją do powielania w kolejnych ocenach semestralnych i z powtórzeniami tych samych treści dla różnych uczniów. Stwierdzono w jednym przypadku zalecenia dotyczące zmiany w IPET, tj. rekomendowanie dodatkowej lekcji matematyki dla ucznia. W pozostałych ocenach nie stwierdzono zaleceń i wniosków prowadzących do modyfikowania IPET-ów,
- w roku szkolnym 2017/18 (w drugim semestrze) rozpoczęto modyfikowanie treści i formę przywołanego powyżej arkusza. Wprowadzono dziewięć obszarów funkcjonowania w tym przykładowo: ogólna sprawność fizyczna, sfera poznawcza, sfera społeczna, szczególne uzdolnienia. Zapisy w arkuszu dotyczące mocnych i słabych stron oraz potrzeby wynikające z diagnozy były rozbudowane, zindywidualizowane, szczegółowe, zakończone opisem aktualnego stanu ucznia i z zalecanymi kierunkami działania. Podano zaplanowane formy wsparcia na rok następny. Arkusz podpisywali członkowie Zespołu i rodzice uczniów.

(akta kontroli str. 129 – 256, 333 - 349)

²⁰ Przykład – ewaluacja realizacji IPET po drugim semestrze roku 2016/17 pierwsza klasa, uczeń KK. Rodzic potwierdził zapoznanie się z dokumentem w dniu 29 czerwca 2017 r.

Pedagog szkolny – [...] ²¹ podała w wyjaśnieniach, że *ocenianie uczniów z ASD, dwa razy w ciągu roku wydaje się zbyt częste. Zmiany w zachowaniu, komunikacji, postępach czynionych przez uczniów są powolne i często zauważalne dopiero po dłuższym okresie czasu (stad podobne, powtarzające się oceny).*

(akta kontroli str. 315 - 327)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

- nauczanie uczniów z niepełnosprawnością w klasach o liczebności od 33 do 35 osób, podczas gdy Statut Szkoły przewidywał klasy o liczebności nie większej niż 32 uczniów (w uzasadnionych przypadkach, standard 30 osób),

OCENA CZĄSTKOWA

W Zespole Szkół stworzono odpowiednie warunki organizacyjne i techniczne – w tym kadrowe – do uzyskania przez uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera wykształcenia i przygotowania zawodowego w zawodzie technik – informatyk.

Dla każdego z uczniów z ASD, odpowiednie zespoły nauczycieli przygotowały IPET. IPET-y opracowano na podstawie i zgodnie z założeniami przyjętymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Sanoku.

Szkoła w pełni realizowała zakres wsparcia rekomendowanego w IPET, w tym poprzez organizowanie i prowadzenie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wspieranie przez nauczyciela wspomagającego, czy organizowanie w miarę potrzeby dodatkowych lekcji dla uczniów.

Zespoły nauczycielskie dokonywały terminowych ewaluacji IPET. W kontroli wskazano, że w kolejnych latach objętych kontrolą doskonalono ewaluację zarówno pod względem merytorycznym jak i formalnym. IPET i ewaluację sporządzane dla uczniów z niepełnosprawnością z lat szkolnych 2016/17 i 2017/18 zawierały powtarzające się treści i schematy, były w niewielkim stopniu zindywidualizowane. Nie dostrzeżono potrzeby współpracy, w opisywanym zakresie, ze specjalistami, w tym z Poradni. Nauczyciele przekazali w trakcie kontroli oceny, według których, podstawowe wykształcenie pedagogiczne nie wystarcza do sporządzenia rzetelnego IPET i do przeprowadzenia rzetelnej ewaluacji tych programów.

NIK zwraca uwagę, iż uczniowie z niepełnosprawnością uczęszczali do klas, w których liczba uczniów wynosiła od 33 do 35 osób, co było sprzeczne z wewnętrznymi regulacjami Szkoły, które przewidywały, że przy ogólnym przyjętym standardzie - 30 uczniów, liczebności klas nie powinna przekraczać 32 osoby.

OBSZAR

2. Działania podejmowane w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera.

Opis stanu
faktycznego

2.1 Wpływ wsparcia udzielanego uczniom z niepełnosprawnością na poprawę ich funkcjonowania społecznego oraz zwiększenie szans na uzyskanie wykształcenia.

W latach objętych kontrolą do Szkoły uczęszczało 10 uczniów z niepełnosprawnością. Wszyscy - do czasu zakończenia niniejszej kontroli, tj. do dnia 30 czerwca 2019 r. – posiadali status ucznia Szkoły. W roku szkolnym 2016/17

²¹ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska, ze względu na prywatność osoby fizycznej.

jeden z uczniów z pierwszej klasy nie uzyskał promocji do klasy następnej i powtarzał rok szkolny²².

Inny uczeń, który również rozpoczął naukę w roku 2016/17, uzyskał warunkową promocję do następnej klasy - czwartej (poprawka z jednego przedmiotu). Uczniowi temu zdarzały się również pojedyncze oceny niedostateczne w poprzednich latach szkolnych²³.

Pozostali uczniowie z niepełnosprawnością, w latach objętych kontrolą, uzyskiwali promocję do klas bez powtarzania roku i bez poprawek. Uczniowie uzyskiwali pozytywne wyniki w nauce. Stwierdzono, że wśród czterech uczniów, których proces dydaktyczno-wychowawczy był poddany szczegółowym badaniom, trzech uzyskiwali oceny celujące lub bardzo dobre. Jeden z nich, kształcony w zawodzie technik – informatyk, uzyskiwał bardzo dobre wyniki z przedmiotów humanistycznych. Pozostałych dwóch uzyskiwało bardzo dobre oceny z przedmiotów związanych z informatyką.

Żaden z uczniów z niepełnosprawnością w latach szkolnych objętych programem kontroli nie przystępował do egzaminu maturalnego²⁴.

(akta kontroli str. 265 - 275)

Na podstawie analizy dokumentów dotyczących ewaluacji IPET oraz sprawozdań z zajęć rewalidacyjnych, ustalono, że Zespoły czy nauczyciele specjaliści nie przekazywali danych świadczących o znaczących postępach w zakresie funkcjonowania społecznego uczniów z niepełnosprawnością. Podawali natomiast, że uczniowie dobrze (lepiej) funkcjonowali w klasowych grupach rówieśniczych. Główne problemy uczniów wynikające ze zdiagnozowanego stanu psychofizycznego ulegały nieznacznym zmianom w trakcie pobytu w Szkole (takie jak np.: nieufność, izolacja, obniżone możliwości poznawcze).

Tylko w przypadku jednego z ww. uczniów²⁵, u którego zaobserwowano narastającą niechęć do uczestniczenia w zajęciach szkolnych (w tym niechęć do udzielania odpowiedzi w czasie lekcji), dostrzeżono jednocześnie postępy w funkcjonowaniu społecznym. Uczeń samodzielnie uzyskał uprawnienia do prowadzenia pojazdów (prawo jazdy), korzysta samodzielnie z samochodu, *jest komunikatywny społecznie i nie ma problemów z organizacją codziennego życia*.

Nauczyciele Szkoły dostrzegali zdecydowany deficyt w funkcjonowaniu społecznym uczniów (pogorszenie stanu) kształconych w trybie indywidualnym poza Szkołą. W wyjaśnieniach udzielanych przez nauczycieli Szkoły, w tym Dyrektora Szkoły, podano w tej sprawie, m. in.:

- izolowanie ucznia (nauczanie indywidualne w domu) doprowadza właśnie do izolacji takiego ucznia, a co za tym idzie do wykluczenia społecznego,
- znam taki przypadek osobiście, że uczeń mając nauczanie indywidualne w szkole (w wydzielonym miejscu) był bardzo pozytywnie nastawiony, a zmieniając nauczanie na dom całkiem się zatrzymał w rozwoju lub nawet się cofnął (chodzi o kontakt z uczniem, rozmowę, rozumienie poleceń),
- poprzez kontakt z rówieśnikami uczniowie czasami mobilizują się do pokonywania słabości oraz uczą się pokonywać własne ograniczenia,
- system nauczania indywidualnego wdrożony w stosunku do dwóch uczniów, ułatwia proces uczenia i zdobywania umiejętności. Problemem jest zaś sfera kontaktów społecznych – brak kontaktów z rówieśnikami i pogłębiająca się izolacja.

(akta kontroli str. 73 – 76, 315 - 327)

²² W trakcie trwania kontroli – zakończenie roku szkolnego 2018/18 – uczeń ten uzyskał promocję do klasy trzeciej

²³ Z matematyki – uczeń w roku szkolnym 2018/19 korzystał z dodatkowej lekcji matematyki.

²⁴ Nabór do Szkoły uczniów z niepełnosprawnością pierwszy raz odnotowano w roku szkolnym 2016/17.

²⁵ Tego z kłopotami z matematyki i jednocześnie tego, który odmówił udziału w zajęciach rewalidacyjnych

Pedagog szkolny podała w wyjaśnieniach, że w przypadku dwóch uczniów nauczanych poza Szkołą nie udało się osiągnąć planowanej w IPET poprawy funkcjonowania społecznego.

Jeden z nich nie ukończył pierwszej klasy, przestał uczęszczać do szkoły, miał depresję. Po uzyskaniu orzeczenia o nauczaniu indywidualnym rozpoczął ponownie naukę w pierwszej klasie, uczy się w domu. W klasie trzeciej (w roku szkolnym 2019/20) podejmie próbę powrotu do nauki w szkole.

Drugi uczeń rozpoczął naukę w Szkole i po krótkim czasie zaprzestał chodzenia do szkoły. Otrzymał orzeczenia o nauczaniu indywidualnym i uczy się w domu.

(akta kontroli str. 315 - 327)

2.2 Wpływ wsparcia udzielanego uczniom z niepełnosprawnością na uzyskanie przygotowania zawodowego i zwiększenia szansy na podjęcie pracy.

Uczniowie rozpoczynający naukę w roku szkolnym 2016/17 odbywali zajęcia praktyczne w wymiarze (w kolejnych latach szkolnych): trzech, sześciu i 10 godz. Uczniowie rozpoczynający naukę w roku 2017/18 mieli zajęcia praktyczne w kolejnych latach szkolnych w wymiarze czterech i pięciu godz.

Czterech uczniów (informatyków) z promocją do klasy czwartej (w tym dwóch uczniów z próby wybranej do szczegółowej analizy), w klasie trzeciej odbyło praktyki zawodowe w wymiarze 160 godz.

Ustalono, że w okresie objętym kontrolą, uczniowie wybrani do próby badawczej uzyskiwali pozytywne oceny z przedmiotów zawodowych, średnio²⁶ od 1,75 do 4,4 na koniec lat szkolnych.

Dyrektor Szkoły podał w wyjaśnieniach, że jedną z przyczyn wyboru Szkoły, jako miejsca nauki (również przez uczniów z niepełnosprawnością), był sposób realizacji zajęć o charakterze praktycznym. Zajęcia odbywano w pracowniach szkolnych, bez konieczności przemieszczania uczniów do innych budynków czy firm/instytucji.

(akta kontroli str. 73 – 76, 265 – 275)

Ustalono, że dwóch uczniów z niepełnosprawnością – z badanej grupy - przystąpiło skutecznie (z wynikiem pozytywnym) do pierwszego egzaminu z kwalifikacji zawodowych – kod E12. Odbywali oni uprzednio praktyki zawodowe w Regionalnym Centrum Rozwoju Edukacji w Sanoku²⁷.

Dyrektor Szkoły przekazał w wyjaśnieniach, że uczniowie nie mają obowiązku przystępować do egzaminów z kwalifikacji (zawodowych). *W naszej szkole, mimo tego, wszyscy uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera przystępują do egzaminu. Zgodnie z harmonogramem do egzaminu na pierwszą kwalifikację przystąpiło czterech uczniów z niepełnosprawnością. Trzech zdało egzamin.*

Szkoła nie gromadzi informacji o poszczególnych wynikach egzaminu (imiennych), gdyż dokumenty z wynikami (świadectwa) przygotowuje OKE Kraków.

Egzaminy zawodowe dla pozostałych sześciu uczniów są planowane w latach następnych.

(akta kontroli str. 265 – 275, 328)

Szkoła współpracowała – zawierając stosowne umowy umożliwiające prowadzenie praktyk zawodowych – z podmiotami z branży informatycznej z terenu Sanoka. Praktyki prowadzone w Regionalnym Centrum Rozwoju Edukacji w Sanoku były

²⁶ Uśrednione z czterech do sześciu przedmiotów,

²⁷ Str. 10 wystąpienia.

ukierunkowane na możliwości zdobywania umiejętności praktycznych przez uczniów z niepełnosprawnością²⁸.

Dyrektor Szkoły podał w wyjaśnieniach, że Szkoła współpracuje z pracodawcami. W klasach czwartych organizujemy spotkania, wizyty studyjne mające na celu ułatwienie w znalezieniu pracy dla absolwentów. Z uwagi, że dotychczas nie mieliśmy uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w klasach czwartych, takie działania w stosunku do nich nie były podejmowane. Są zaplanowane na rok 2019/20.

(akta kontroli str. 328)

2.3 Działania mające na celu integrację uczniów niepełnosprawnych z ich pełnosprawnymi rówieśnikami.

Analiza IPET, sprawozdań z zajęć rewalidacyjnych, wyjaśnienia udzielone w trakcie kontroli przez pedagoga szkolnego i nauczycieli nie wskazywały na występowanie problemów w zakresie integrowania uczniów z niepełnosprawnością, z uczniami pełnosprawnymi. Nie stwierdzono w latach objętych kontrolą udokumentowanych zdarzeń mogących świadczyć o występowaniu konfliktów, czy zdarzeń nagannych w stosunkach pomiędzy ww. grupami uczniów.

Z obserwacji poczynionych przez pedagoga szkolnego wynikało, że koledzy z klasy pomagają uczniom z niepełnosprawnością w nauce i w bieżących sprawach szkolnych. Jedną z form integracji były całodniowe klasowe wycieczki, w których uczestniczyli uczniowie z niepełnosprawnością.

Zapisy w IPET świadczyły o zauważalnych postępach uczniów z niepełnosprawnością w zakresie kontaktów, relacji społecznych ze swoimi rówieśnikami w klasie.

Nauczyciele zauważali regres w tych relacjach, w przypadkach, gdy uczniowie byli nauczani poza Szkołą.

Poza codzienną praktyką szkolną nie stwierdzono udokumentowanych działań, w celu kształtowania w środowisku Szkoły i w lokalnej społeczności, właściwych postaw wobec osób niepełnosprawnych.

Nie stwierdzono również udokumentowanych przypadków aktywności Szkoły w zakresie propagowania wiedzy o autyzmie, w tym uświadamianiu potrzeb wczesnego rozpoznawania symptomów autyzmu.

Dyrektor Szkoły podał w wyjaśnieniach, że główną przyczyną wyboru przez uczniów nauki w Szkole, była opinia o Szkole, jako dobrej i dbającej o uczniów. W Szkole nie zdarzyły się przypadki, aby uczniowie z jakimkolwiek dysfunkcjami byli dyskryminowani z powodu swojej niepełnosprawności.

(akta kontroli str. 73 - 76)

2.4 Ocena funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnością i ocena udzielanego wsparcia tym uczniom.

Pedagog szkolny oraz nauczyciele przedmiotów zawodowych udzielili wyjaśnień formułując swoje indywidualne oceny w sprawie funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnością w Szkole i w sprawie jakości i zakresu udzielanego im wsparcia. Podano, że w roku szkolnym 2016/17 po raz pierwszy przyjęto uczniów z ASD, co było dla wszystkich nauczycieli nowym, dużym wyzwaniem. Przyznano, że podstawowa wiedza z zakresu pedagogiki specjalnej wyniesiona ze studiów była niewystarczająca dla profesjonalnego i efektywnego wspomagania uczniów z ASD.

Z udzielanych wyjaśnień wynika m. in., że:

- każdy z uczniów funkcjonuje inaczej – jedni są bardziej uspołecznieni inni mniej, jedni lepiej radzą sobie z nauką inni mają problemy. Informacje

²⁸ Ze względu na bliskość Szkoły i możliwość wsparcia przez nauczycieli Szkoły.

zawarte w orzeczeniach nie pozwalają określić jak uczeń funkcjonuje w grupie i jakie ma kłopoty z realizacją wymagań edukacyjnych z poszczególnych przedmiotów. Powyższy stan przekłada się na potrzebę maksymalnego zindywidualizowania podejścia (diagnoza, metody, oczekiwane rezultaty) do każdego ucznia, a w praktyce na tworzenie IPET,

- dostrzeżono potrzebę zajęć z doradcą zawodowym przed rozpoczęciem nauki w szkole ponadgimnazjalnej,
- dostrzeżono potrzebę zindywidualizowania nauczania przedmiotów zawodowych (mniejsze grupy) lub potrzebę wprowadzenia kształcenia dualnego, tj. część w formie nauczania indywidualnego – ale wyłącznie na terenie szkoły i część w formie nauki w klasach,
- wychowawcy, nauczyciele przedmiotów – potwierdziła to również pedagog szkolna – nie posiadają wykształcenia w zakresie pedagogiki specjalnej oraz wiedzy o pracy z uczniami tego rodzaju dysfunkcją. Przekłada się to m. in. na jakość sporządzanych przez tych nauczycieli IPET oraz na sposób i jakość prowadzonych ewaluacji,
- udzielający wyjaśnień podkreślali negatywny wpływ nauczania indywidualnego poza szkołą na proces uspołeczniania uczniów z ASD,
- dostrzeżono potrzebę – co najmniej, jeden raz w trakcie pobytu ucznia w Szkole – zdiagnozowania ucznia w Poradni i oceny jego postępów przez profesjonalne grono psychologów i pedagogów (najlepiej to, które wydawało orzeczenie)

(akta kontroli str. 315 - 327)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie podejmowane działania Szkoły w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera. Szkoła zapewniła uczniom z autyzmem i zespołem Aspergera możliwość odbycia profesjonalnych zajęć praktycznych oraz praktyk zawodowych w podmiotach zewnętrznych. Organizując praktyki zawodowe uwzględniono potrzeby i możliwości wynikające z niepełnosprawności uczniów

IV. . Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek.

Podjąć działania w celu:

Wnioski

1. Obniżenia liczebności klas, w których uczą się uczniowie z niepełnosprawnością.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się

do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 20 sierpnia 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Kontroler
Jacek Wolan
Główny specjalista kontroli
państwowej

Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/

/-/